

Crna Gora

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 130,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 234 197
www.gov.me/mmp

Br. 05-056/25-573

02. jun 2025.godine Podgorica,

SEKTORSKA ANALIZA

**za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2026. godini**

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritete za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritarna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☐ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☒ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje): _____		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2025. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Pravni okvir zaštite pripadnika/ca LGBTI populacije u EU je zasnovan na članu 21 Povelje o osnovnim pravima koji zabranjuje bilo kakav oblik diskriminacije zasnovan na seksualnoj orijentaciji, kao i članu 19 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, koji propisuje obavezu preduzimanja aktivnosti u cilju suzbijanja svih oblika diskriminacije. Polazeći od navedenog, a imajući u vidu proces pridruživanja EU i neophodnost usklađivanja politika sa ovom međunarodnom organizacijom, Crna Gora u narednom periodu mora preduzeti mjere na punoj implemetaciji pravne tekovine EU.

Postoje posebna obavezujuća pravila za sve države članice Evropske unije u pogledu zabrane diskriminacije po osnovu rasne i etničke pripadnosti, religije i vjere, invaliditeta, starosne dobi i seksualne orijentacije. Najbitniji ciljevi socijalne politike Evropske unije jesu postizanje jedinstvenog i pravednog pristupa osnovnim socijalnim uslugama, unapređenje sistema socijalne zaštite, visok obrazovni stepen radne snage, visoka stopa zaposlenosti uz posebnu brigu za grupe koje su manje prisutne na tržištu rada, postizanje sigurnih i održivih prihoda, kao i dostojnih uslova rada za žene i muškarce.

Crna Gora, kao nezavisna i međunarodno priznata država, članica Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN), NATO-a i zemlja kandidatkinja za ulazak u Evropsku uniju (u daljem tekstu: EU), shodno svojim međunarodno preuzetim obavezama koje proizilaze iz članstva u međunarodnim organizacijama, ratifikacije međunarodnih sporazuma, a posebno ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU, obavezna je da, na bazi ustavnih odredbi osigura poštovanje ljudskih prava i sloboda svih njenih građana i građanki na nediskriminatornoj osnovi i nezavisno od njihovih ličnih svojstava, uključujući seksualnu orijentaciju, rodni identitet i/ili interseksualne karakteristike.

Posmatrajući međunarodni kontekst u kojem je Crna Gora pozicionirana, i u okviru kojeg je potrebno definisati nacionalnu LGBTI politiku u narednom periodu, ovdje je potrebno posebno ukazati na politike EU u predmetnoj oblasti

Otuda, i u narednom periodu treba preduzeti fokusirane i kontinuirane aktivnosti na promjeni društvene percepcije LGBTI osoba u oblasti stavovi opšte populacije o LGBTIQ osobama, primjena i prezentacija pravnog okvira u oblasti zaštite LGBTIQ prava, zdravstvena zaštita LGBTIQ osoba, socijalna zaštita LGBTIQ osoba, rad i zapošljavanje LGBTIQ osoba kao što su mladi, zatim zaposleni/e u javnim institucijama/ustanovama i privatnom sektoru, predstavnici/e političkih partija, sportske organizacije, ključni kreatori/ke javnog mnjenja.

Dvanaesti Podgorički Prajd održan je uz učešće visokih zvaničnika Vlade bez ikakvih incidenata.

U posljednjem izvještaju Evropske komisije u dijelu o fundamentalnim pravima, navodi se da Crna Gora još uvijek nije usvojila sveobuhvatan sistem za praćenje i prikupljanje podataka kako bi procijenila nivo sprovođenja zakonodavstva, politika i strategija o ljudskim pravima.

Prema podacima Kancelarije zastupnika/ce Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava po predstavkama koje su komunicirane Kancelariji tokom 2024. godine, Evropskom sudu za ljudska prava podnijeto je 133 predstavki protiv Crne Gore, da je tokom 2024. godine donijeto (9) presuda protiv Crne Gore i to: jedna (1) presuda u kojoj je utvrđena povreda člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osam (8) da u kojima je povreda člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Takođe, Evropski sud za ljudska prava nije donio nijednu odluku protiv Crne Gore kojom se predstavka proglašava neprihvatljivom. U presudama koje je Evropski sud za ljudska prava donio protiv Crne Gore u 2024. godini utvrđene su povrede prava na pravično suđenje (neizvršavanje sudskih odluka i suđenje u prevelikom roku) i povreda prava na imovinu.

Kao značajan iskorak u međunarodnim standardima ukazujemo da je Savjet Evropske unije usvojio dvije nove Direktive: Direktiva (EU) 2024/1499 i Direktiva (EU) 2024/1500 od 7. maja 2024. godine o standardima tijela za jednakost. Svrha Direktiva je utvrđivanje minimalnih zahtjeva za funkcionisanje tijela za jednakost. Direktive određuju mandat, nezavisnost, resurse, zadatke i ovlašćenja tijela za jednakost da djeluju na sprječavanju diskriminacije, podizanju svijesti o štetnosti pojave, kao i pružanju pomoći žrtvama. U Izvještaju o napretku Evropske komisije 190 se konstatuje da je zakonodavni i institucionalni okvir u oblasti temeljnih prava u najvećem dijelu uspostavljen i da Crna Gora nastavlja da u velikoj mjeri ispunjava svoje međunarodne obaveze u pogledu ljudskih prava. Međutim, navodi se da je potrebno više napora kako bi se pomenuti okvir u potpunosti primijenio, te osigurao pristup pravdi i ostvarivanje prava u upravnim i sudskim postupcima, posebno za ugrožene grupe. Ocjena je da su najranjivije grupe u društvu (uključujući Rome i Egipćane, osobe sa invaliditetom, LGBTIQ osobe) i dalje izložene diskriminaciji, govoru mržnje i zločinima iz mržnje. Uz konstatovanje značajnog napretka u izradi novog Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, te reviziji krivičnog zakonodavstva, navodi se da su 190 Dostupno na: <https://wapi.gov.me/download-preview/33f17d51-f184-4940-951f-b52b86de5649?version=1.0> 205 preporuke Evropske komisije iz prošle godine djelimično

implementirane i da u velikoj mjeri ostaju na snazi, te da je u toj oblasti jedna od preporuka za narednu godinu usvajanje novog Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije. Komitet za eliminaciju diskriminacije žena je razmatrao Treći periodični izvještaj Crne Gore¹⁹¹ (CEDAW/C/MNE/3) na 2063. i 2064. sastanku, održanom 15. maja 2024. godine u kojem je istakao da Komitet konstatuje da je Globalna alijansa nacionalnih institucija za ljudska prava akreditovala statusom „B“ instituciju Zaštitnika u maju 2016. godine, pa se očekuje stvaranje zakonodavnih i drugih uslova za dobijanje statusa „A“. Takođe, Komitet preporučuje da država ugovornica sprovede preporuke Potkomiteta za akreditaciju kako bi izmijenila Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i dala mu eksplicitan mandat za unaprjeđenje poštovanja ljudskih prava i sloboda, te da formalizuje jasan, transparentan i objektivan proces selekcije i imenovanja, obezbijedi adekvatno finansiranje uz punu finansijsku autonomiju institucije Zaštitnika, a s obzirom na mandat koji ima kao nacionalni preventivni mehanizam i na planu antidiskriminacije. Komitet takođe preporučuje da država ugovornica obezbijedi da se institucija zakonski osnaži da selektuje svoju kadrovsku strukturu i zapošljava kadar u otvorenom, transparentnom i na sposobnostima zasnovanom procesu koji osigurava pluralističnu strukturu zaposlenih koji posjeduju kvalifikacije neophodne za vršenje mandata, u skladu sa principima koji se tiču statusa nacionalnih institucija za unaprjeđenje i zaštitu ljudskih prava (Pariški principi). Komitet takođe preporučuje da država ugovornica zatraži savjete i tehničku podršku Kancelarije Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava u ovom pogledu¹⁹². Prepoznajući štetnost pojave, Crna Gora je izgradila odgovarajuće normativne i institucionalne pretpostavke za zaštitu od diskriminacije. Ustavom Crne Gore je zabranjena svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu (član 8 stav 1), a ova norma je u određenoj mjeri, ali ne u potpunosti, razrađena u drugim zakonima. Međutim, u cilju unaprjeđenja antidiskriminatorne politike i zakonodavstva, kao i usaglašavanja sa pravnom tekovinom Evropske unije, pristupilo se aktivnostima na izradi novog Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije¹⁹³ i novog Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore¹⁹⁴. Podsjećamo, da novi Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije predstavlja odgovor na evropske standarde i to na način što su, između ostalog, definisani novi oblici diskriminacije, koji pored posredne i neposredne diskriminacije uključuju propuštanje razumnog prilagođavanja, modifikovanu definiciju govora mržnje koja je usklađena sa preporukom ECRI-ja broj 15. Novim nacrtom Zakona je u lična svojstva dodato i životno partnerstvo, te prilagođavanje pola i/ili polnih karakteristika i genetska svojstva, a lista ličnih svojstava je ostala otvorena. Od posebne je važnosti što su interseksijska i sistemska diskriminacija prepoznate kao jedan od težih oblika diskriminacije, a izmjena odredbe o teretu dokazivanja značiće da će se, umjesto obaveze potencijalne žrtve da diskriminaciju učini vjerovatnom, koristiti da je na strani tužioca da iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je tuženi izvršio akt diskriminacije, a što je standard proizašao iz Direktiva. S obzirom da Zaštitnik ima važnu ulogu u jačanju svijesti o vladavini prava, dosljednoj zaštiti ljudskih prava i sloboda, te praćenju pristupa pravdi i pravnoj sigurnosti građana i građanki, novim zakonom će biti ojačan i kao mehanizam u pogledu zaštite od diskriminacij.

Prema podacima Sudskog savjeta proizilazi da je pretragom kroz Pravosudni informacijski sistem (PRIS) utvrđeno da je tokom 2024. godine evidentirano 27 tužbi čija je vrsta spora diskriminacija, kao i da je 27 predmeta prenijeto iz prethodne godine, iz čega dalje proizilazi da su tokom 2024. godine u radu bila 54 predmeta. Od ovog broja, 18 predmeta je završeno, od čega je šest (6) predmeta postalo pravosnažno. Prema vrsti odluka, u četiri (4) predmeta je donijeta odluka o odbijanju tužbenog zahtjeva; u jednom (1) je donijeto rješenje o obustavljanju parničnog postupka; u jednom (1) rješenje o odbačaju; u jednom (1) rješenje o nenadležnosti; u sedam (7) predmeta je usvojen tužbeni zahtjev, dok su u četiri (4) predmeta povučene tužbe. Oštećene osobe su 12 muškaraca, osam (8) žena, jedna (1) NVO organizacija i jedno (1) pravno lice.

Prema podacima Višeg državnog tužilaštva u Podgorici u 2024. godini je formirano 19 predmeta protiv 33 lica za slučajeve prijavljene diskriminacije, od čega 17 predmeta protiv 26 lica za krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje iz člana 370 KZCG i dva (2) predmeta protiv sedam (7) lica za krivično djelo rasna i druga diskriminacija iz člana 443 KZCG. Po prijavama je postupano na sljedeći način: dva (2) predmeta su u izviđaju; u 15 predmeta je donijeto rješenje o odbačaju krivične prijave, dok su u dva (2) predmeta prijave ustupljene. Osnovno državno tužilaštvo Podgorica²⁰⁸ je dostavilo tabelarni prikaz predmeta o krivičnim djelima u vezi sa diskriminacijom, koji sadrži podatak o vrsti krivičnog djela, ko je podnosilac krivične prijave, datumu podnošenja, statusu predmeta (izviđaj, odbačaj, optužni predlog, optužnica, potvrđen optužni predlog, potvrđena optužnica, naredba za pr. istr.), kao i podatak o trajanju postupka, polu i starosnoj dobi oštećenog/e. Tabelarni prikaz predmeta ne sadrži podatak o osnovu diskriminacije. Osnovno državno tužilaštvo u Herceg Novom²⁰⁹ je dostavilo podatak da je podnijeta jedna (1) krivična prijava protiv jednog lica zbog postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo ugrožavanje sigurnosti iz člana 168 stav 1 KZCG na štetu NVO Kvir Montenegro (LGBT), iz Podgorice, te da se predmet nalazi u fazi izviđaja.

Diskriminacija po osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije

Donošenje Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola predstavlja važan korak ka kvalitetnijem životu i ostvarivanju prava i sloboda LGBTIQ osoba. Međutim, neophodno je da se izvrši harmonizacija drugih relevantnih propisa sa ovim zakonom, u suprotnom bi za posljedicu imali stagnaciju u ostvarivanju prava ove kategorije lica i ugrožavanje pozitivnih efekata donošenja Zakona. Nadalje, kašnjenje sa donošenjem Zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja predstavlja dodatni razlog za zabrinutost. Ovaj zakon će građanima/kama omogućiti da promijene oznaku pola i matični broj u registrima i ličnim dokumentima, na osnovu rodnog samoodređenja, a koje neće biti uslovljeno obavezom promjene pola i drugim medicinskim postupcima i intervencijama. Ako se imaju u vidu ova i druga pitanja koja ovaj zakon treba da reguliše jasno je da njegovo donošenje mora predstavljati jednu od prioritarnih aktivnosti kada je u pitanju rad na unaprjeđenju ljudskih prava LGBTIQ osoba. U Crnoj Gori je još uvijek prisutna homofobija i transfobija, što

neizbježno vodi ka aktima nasilja, diskriminacije, govora mržnje, i drugim oblicima deliktne ponašanja prema LGBTIQ osobama. Na sve delikte koji su učinjeni prema LGBTIQ osobama mora se reagovati izricanjem djelotvornih i odvraćajućih sankcija kako bi se poslala jasna poruka o društvenoj neprihvatljivosti ovakve vrste delikata. Zaštitnik se radi dostavljanja informacija i davanja ocjene stanja ljudskih prava LGBTIQ populacije obratio pojedinim nevladinim organizacijama koje se bave položajem ovih osoba. U informaciji dostavljenoj od strane Asocijacije Spektra se, pored ostalog, navodi: Tokom 2024. godine Crna Gora je zabilježila značajan pad na ILGA-Europe Rainbow mapi, sa 12. na 20. mjesto, čime je sa zelene pozicije koja označava zemlje sa najprogresivnijim zakonodavnim normama i praksama, pala na narandžastu poziciju koja označava umjeren nivo zaštite ljudskih prava LGBTI+ osoba, što predstavlja alarmantan pokazatelj nazadovanja u oblasti ljudskih prava LGBTI osoba.

Slično kao i 2023. godine, evidentni su brojni negativni trendovi, uključujući neispunjavanje preuzetih međunarodnih obaveza i obaveza same vlade, povećanje stepena diskriminacije i nasilja, kao i izostanak suštinskog napretka u rješavanju ključnih pitanja. Ovaj pad odražava ozbiljne nedostatke u zaštiti prava LGBTI zajednice i jasno ukazuje na potrebu hitnog institucionalnog odgovora. U Crnoj Gori nasilje i govor mržnje prema LGBTIQ osobama su u porastu, dok sistemski odgovor relevantnih institucija i dalje ostaje neadekvatan. Iako je Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola usvojen 1. jula 2020. godine, LGBTIQ osobe i dalje ne mogu ostvariti prava koja im garantuju ovaj zakon i Ustav Crne Gore, jer Vlada i Skupština još nijesu prilagodili zakonodavni okvir koji je zahtijevao izmjene 27 zakona i 14 podzakonskih akata.

Radna grupa za izradu Nacrta Zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja finalizovala je njegov tekst, nakon čega je održana uspješna javna rasprava.. Uprkos ispunjenim proceduralnim koracima, usvajanje Zakona suočilo se s otporom različitih političkih subjekata, te do danas nije donešen, što u praksi znači da su trans osobe i dalje prinuđene da prolaze kroz sterilizaciju kako bi ostvarile pravo na dokumenta koja su u skladu sa njihovim rodnim identitetom, čime se krše obavezujuće međunarodne preporuke za Crnu Goru, poput CEDAW i CPT, te onemogućava implementacija prakse ESLJP.

Ovaj zakon je od ključne važnosti za transrodnu zajednicu jer bi omogućio brzo, jasno i dostojanstveno pravno prepoznavanje rodnog identiteta bez nehumane prakse prinudne sterilizacije, čime bi se unaprijedio kvalitet života transrodnih osoba i osiguralo poštovanje njihovih osnovnih ljudskih prava i sloboda.

Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2024 -2028, predstavlja izraz kontinuiteta politike Vlade Crne Gore i njene posvećenosti da i dalje radi na unapređenju i zaštiti prava i sloboda LGBTI osoba.

Ona predstavlja odgovor na uočen izazov u vezi sa društvenim prihvatanjem LGBTI osoba, odnosno na još uvijek izraženu društvenu percepciju opterećenu stereotipima i predrasudama prema ovoj društvenoj grupi, koja u postojanju LGBTI osoba vidi kršenje morala i vrijednosti o poželjnom načinu života.

Cilj: Crna Gora je zemlja u kojoj se svi osjećaju slobodno da budu ono što jesu, bez obzira na svoju seksualnu orijentaciju, rodni identitet i druga lična svojstva

Strateški ciljevi Strategije su:

Strateški cilj 1: LGBTQI osobe se osjećaju značajno prihvaćenije u crnogorskom društvu a njihovi potencijali više dolaze do izražaja

Imajući u vidu identifikovane izazove u okviru analize stanja, ovom strategijom su definisani sledeći operativni ciljevi koje je potrebno ostvariti do kraja 2028.godine:

Operativni cilj 1.1. Povećan nivo senzibilisanosti opšte populacije za potrebe i prava lgbtiq populacije

Operativni cilj 1.2. Zaokružen pravni okvir u oblasti zaštite lgbtiq prava i obezbjeđena njegova dosljedna primjena u praksi

Operativni cilj 1.3. Povećan stepen izricanja djelotvorenih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija u slučajevima diskriminacije, nasilja i drugih oblika napada na lgbtiq osobe

Operativni cilj 1.4. Napravljeni konkretni koraci na polju afirmacije lgbtiq prava i rodno inkluzivnog jezika unutar sistema javne uprave

Strateški cilj 2: LGBTQI osobe se osjećaju ohrabrenije da traže i ostvaruju svoja prava iz domena zdravstvene i socijalne zaštite, rada i zapošljavanja

Do kraja 2028.godine potrebno je ostvariti sledeće operativne ciljeve kako bi se dao puni doprinos ostvarivanju ovog strateškog cilja:

Operativni cilj 2.1. Unaprijeđen kvalitet i antidiskriminatorni karakter zdravstvene zaštite za lgbtiq osobe

Operativni cilj 2.2. Poboljšana dostupnost i kvalitet usluga socijalne zaštite za lgbtiq osobe

Operativni cilj 2.3. Unaprijeđen ambijent za zapošljavanje i rad lgbtiq osoba

U okviru svake od ovih oblasti, formulisani su strateški i operativni ciljevi uz programske mjere i aktivnosti za ostvarenje tih ciljeva, uz prateće indikatore učinka i rezultata kojima se mjeri uspješnost njihovog sprovođenja i njihov doprinos ostvarivanju ciljeva Strategije.

Za sprovođenje Strategije svake godine su formulisani godišnji Akcioni planovi, za čiju implementaciju je zadužen Nacionalni tim za koordinaciju praćenja primjene Strategije, formiran Rješenjem br. 01-078/23-1084/20 od 23.02 2024. godine.

LGBTIQ zajednica smatra da Vlada Crne Gore treba imati fokus na sljedeće oblasti u narednih pet godina:

- Usvajanje i implementacija zakona koji štite prava LGBTIQ osoba
- Povećanje podrške LGBTIQ zajednicama, posebno u sjevernim i južnim opštinama
- Podrška organizaciji povorki ponosa sa aktivnim učešćem javnih funkcionera
- Povećanje kapaciteta za bavljenje LGBTIQ pitanjima kroz državne mehanizme
- Bračna jednakost i usvajanja djece za LGBTIQ parove
- Edukacija i promocija LGBTIQ prava kroz različite kanale
- Stvaranje sigurnih prostora za okupljanje LGBTIQ osoba

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem

Izvor(i) podataka

1. Ustav Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 001/07 i br. 038/13)
2. Krivični Zakonik Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 44/2017)
3. Zakon o zabrani diskriminacije (Službeni list Crne Gore 042/17 od 30.06.2017)
4. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda CG („Službeni list Crne Gore“ br. 42/11; 32/14; 21/17)
5. Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola ("Sl. list CG", br. 67/2020)

1. Skupština Crne Gore
<http://www.skupstina.me/index.php/me/ustav-crne-gore>
2. Paragraf Lex MNE
<https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/krivicni-zakonik-crne-gore.html>
3. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
<http://www.mmp.gov.me/biblioteka/zakoni>
4. Katalog propisa

6. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2024-2028
7. Izvještaji EK o napretku Crne Gore
8. Izvještaj Evropske Komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije o Crnoj Gori – 2017. godina
9. Godišnji izvještaji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore
10. Evropska konvencija o ljudskim pravima
11. Praktični uvod u evropske standarde protiv diskriminacije

- <http://www.katalogpropisa.me/wp-content/uploads/2018/02/Zakon-o-zastitniku-ci-ljudskih-prava-i-sloboda-Crne-Gore.pdf>
5. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
<http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije>
 6. NVO CEDEM
http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf
 7. ME4EU
<http://www.eu.me/mn/pregovori-o-pristupanju/dokumenti-pregovori/category/57-izvjestaji-o-napretku>
 8. Savjet Evrope
[https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Montenegro/Montenegro CBC en.asp](https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Montenegro/Montenegro_CBC_en.asp)
 9. LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025 - European Commission (europa.eu)
 10. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore
http://www.ombudsman.co.me/Izvjestaji_Zastitnika.html
 11. Savjet Evrope
https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf
 12. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
<http://www.mmp.gov.me/rubrike/Publikacije/136529/Practicni-uvod-u-evropske-standarde-protiv-diskriminacije.html>
 13. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
<http://www.mmp.gov.me/biblioteka/izvjestaji>
 14. ECRI Preporuka opšte politike br.17 o sprečavanju i borbi protiv netolerancije i diskriminacije LGBTI osoba [1680afb63e \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/Document/1680afb63e)

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
1. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2024-2028 2. Zakon o zabrani diskriminacije (Službeni list Crne Gore 042/17 od 30.06.2017) 3. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda CG („Službeni list Crne Gore“ br. 42/11; 32/14; 21/17) 4. Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola ("Sl. list CG", br. 67/2020) 5. Izvještaji EK o napretku Crne Gore za 2022.	Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2024-2028 predstavlja sveobuhvatan dokument kojim je sistemski uređena politika Vlade Crne Gore na planu unapređenja i zaštite prava i sloboda LGBTI osoba. U okviru Strategije su definisani ciljevi koje treba ostvariti, odnosno mjere koje doprinose njihovoj realizaciji. U okviru strateškog cilja 1: Stvoreni društveni uslovi u kojima se LGBTIQ osobe osjećaju značajno prihvaćenije a njihovi potencijali znatno više dolaze do izražaja Imajući u vidu identifikovane izazove u okviru analize stanja, ovom Strategijom su definisani sledeći operativni ciljevi koje je potrebno ostvariti Operativni cilj 1.1. Povećan nivo senzibilisanosti opšte populacije za potrebe i prava LGBTIQ populacije Operativni cilj 1.2. Zaokružen pravni okvir u oblasti zaštite LGBTIQ prava i obezbjeđena njegova dosljedna primjena u praksi Operativni cilj 1.3. Povećan stepen izricanja djelotvorenih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija u slučajevima diskriminacije, nasilja i drugih oblika napada na LGBTIQ osobe Operativni cilj 1.4. Napravljeni konkretni koraci na polju afirmacije LGBTIQ prava i rodno inkluzivnog jezika unutar sistema javne uprave

Strateški cilj 2: LGBTIQ osobe se osjećaju ohrabrenije da traže i ostvaruju svoja prava iz domena zdravstvene i socijalne zaštite, rada i zapošljavanja

Do kraja 2028. godine potrebno je ostvariti sledeće operativne ciljeve kako bi se dao puni doprinos ostvarivanju ovog strateškog cilja:

Operativni cilj 2.1. Unaprijeđen kvalitet i antidiskriminatorni karakter zdravstvene zaštite za LGBTIQ osobe

Operativni cilj 2.2. Poboljšana dostupnost i kvalitet usluga socijalne zaštite za LGBTIQ osobe

Operativni cilj 2.3. Unaprijeđen ambijent za zapošljavanje i rad LGBTIQ osoba

Zakon o zabrani diskriminacije propisuje da je zabranjen svaki vid diskriminacije, po bilo kom osnovu i sadrži definiciju neposredne i posredne diskriminacije. U Zakonu su prepoznati i posebni oblici diskriminacije kao što su: uznemiravanje i seksualno uznemiravanje, govor mržnje, diskriminacija po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika i td.

Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda u članu 3 predviđa da se Zaštitniku/ci može obratiti svako ko smatra da su aktom, radnjom ili nepostupanjem organa povrijeđena njegova/njena prava i slobode. Zaštitnik/ca postupa i po sopstvenoj inicijativi, a postupak pred Zaštitnikom/com je besplatan. Važno je razumjeti da shodno članu 20 ovog Zakona, Zaštitnik/ca u vršenju svoje funkcije djeluje na način što ukazuje, upozorava, kritikuje, predlaže ili preporučuje.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
Nevladine organizacije su prepoznate kao veoma bitni partneri sa kojima treba razvijati saradnju, dalje unapređujući dosadašnja iskustva i partnerstva i stavljajući akcenat na aktivan doprinos svih aktera ostvarivanju ravnopravnosti LGBTI osoba u crnogorskom društvu. Doprinos nevladinih organizacija je vrlo značajan zbog prenošenja znanja i iskustava u oblasti ostvarivanja i zaštite prava i sloboda LGBTI osoba, borbe protiv društvenih stereotipa i predrasuda u vezi sa LGBTI populacijom, prenošenja ekspertize u borbi protiv diskriminacije LGBTI osoba, razvijanja i unapređivanja servisa za podršku LGBTI osobama, te osposobljavanja zaposlenih u nacionalnim i lokalnim institucijama za senzibilan rad sa LGBTI osobama. Takođe, doprinos NVO-a se sastoji i u mogućnosti da na efektivan način informišu sve zainteresovane strane o propisanim standardima ljudskih prava LGBTI osoba i zakonskim mehanizmima za njihovu zaštitu. Aktivnosti trebaju biti usmjerene na :	Mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija: - Podignut obuhvat obučanih tužilaca za senzibilan rad sa LGBTI osobama na 50% - Podignut obuhvat obučanih sudija za senzibilan rad sa LGBTI osobama na 50% - Urađena analiza primjene Zakona - Najmanje 1000 LGBTI osoba informisano o njihovim pravima u vezi sa krivično-pravnom i prekršajno-pravnom zaštitom od nasilja i diskriminacije - Najmanje 1000 LGBTI osoba informisano o njihovim pravima iz Zakona - Najmanje 1000 LGBTI osoba informisano o njihovim pravima iz ovog zakona	Izveštaji o realizaciji projekata/programa NVO-a koje su nosioci projekata/programa; Izveštaji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu; Izveštaji Ministarstva pravde, ljudskih i manjinska prava; Izveštaji Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova; Izveštaji Ministarstva finansija i socijalnog staranja; Izveštaji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore; Izveštaji lokalnih samouprava; Media kliping; Izveštaji revizorskih institucija; Izveštaji o evaluaciji projekata; Evidencione liste učesnika aktivnosti;

○ Akreditovati posebno dizajnirane obuke koje se odnose na jačanje kapaciteta nastavnog kadra i medicinskog osoblja za rad sa LGBTIQ populacijom. ○ Identifikovani i uklonjeni svi diskriminatorni sadržaji prema LGBTIQ osobama u udžbenicima i dopunskim nastavnim materijalima na svim nivoima obrazovanja ○ Povećan nivo senzibilisanosti studenata/kinja Policijske akademije za LGBTIQ prava ○ LGBTIQ osobe osnažene za sopstveni kulturni izražaj ○ Prevodi kapitalnih djela u oblasti queer istorije i kulture dostupni najširoj javnosti ○ Unaprijeđene inicijative za podsticaj i razvoj LGBTIQ turizma ○ Pripremiti plan obuka za primjenu Zakona o pravnom prepoznavanju roda na osnovu samoodređenja ○ Istraživanje o stepenu zadovoljstva LGBTIQ osoba senzibilisanošću državnih službenika/ca i namještenika/ca za LGBTIQ prava ○ U saradnji sa Ministarstvom organizovati "Žive biblioteke" i Dan otvorenih vrata ○ Analizu efekata uspostavljenog sistema za borbu protiv vršnjačkog nasilja u osnovnim i srednjim školama koji bi obuhvatio i LGBTIQ učenike/ce.		
---	--	--

○ Nastaviti sa obukama vođitelja/ki slučaja centrima za socijalni rad u cilju unaprjeđjenja njihovih kapaciteta za rad sa LGBTIQ osobama.○ Nastaviti sa obukama policijskih službenika/ca, tužitelja/ki i sudija/tkinja primjene u oblasti odredaba koje regulišu krivična djela počinjena iz mržnje prema osjetljivim društvenim grupama (uključujući LGBTIQ zajednicu)○ Kreirati objedinjenu bazu podataka o slučajevima diskriminacije po osnovu pola i roda i ostalih oblika diskriminacije koja bi uključivala metodološki uporedive podatke, uporedive evidencije o slučajevima diskriminacije po osnovu pola i roda,○ Inicirati dijalog sa pravosudnim organima i definisati konkretne preporuke za uspostavljanje sistema za prikupljanje raščlanjenih podataka u vezi sa procesuiranim slučajevima zločina iz mržnje prema LGBTIQ osobama.○ Jačanje ljudskih kapaciteta unutar državnih institucija za sprovođenje za sprovođenje analiza i istraživanja na temu LGBTIQ prava.		

○ Edukovati nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave u primjeni normativnog okvira kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda ○ Senzibilisati zaposlene u organima lokalne samouprava za rad sa LGBTI osobama ○ Uraditi analizu primjene Zakona o zabrani diskriminacije sa aspekta zaštite LGBTI osoba od diskriminacije ○ Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima u vezi sa krivično-pravnom i prekršajno-pravnom zaštitom od nasilja i diskriminacije ○ Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima iz Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola ○ Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima iz zakona kojim će se regulisati pravno prepoznavanje roda ○ Kreirati normativni okvir kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda u skladu sa EU standardima		
--	--	--

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2026. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2026. godini	Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)
Javni konkurs će doprinijeti implementaciji sledećih strateških ciljeva Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2024-2028: 1. Stvoreni društveni uslovi u kojima se LGBTIQ osobe osjećaju značajno prihvaćenije a njihovi potencijali znatno više dolaze do izražaja 2. LGBTIQ osobe se osjećaju ohrabrenije da traže i ostvaruju svoja prava iz domena zdravstvene i socijalne zaštite, rada i zapošljavanja	Javni konkurs će doprinijeti da se, kroz realizaciju raznovrsnih aktivnosti predloženih projekata nevladinih organizacija, realizuju one mjere Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori koje će doprinijeti unapređenju kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori. Konkretno, fokus aktivnosti treba biti na podizanju svijesti opšte i stručne javnosti o pravima LGBTI populacije, kao i da se stvore uslovi za efikasnu primjenu zakonskih garancija.

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2026. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
„NAUČIMO LJUDSKA PRAVA“	400 000 EUR	/

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2026. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe
Glavni korisnici/e projekata i programa NVO koji će se finansirati putem predloženog javnog konkursa su: - LGBTI populacija u Crnoj Gori; Na osnovu uporednih međunarodnih iskustava, procijenjeno je da od 5 do 10 procenata stanovnika/ca jedne države pripada LGBTI populaciji, pri čemu kroz projektne aktivnosti treba obuhvatiti najmanje 200 LGBTI osoba. Osnovna potreba ove populacije je njihova puna integracija u crnogorsko društvo i dosledno poštovanje njihovih prava i sloboda u skladu sa međunarodnim konvencijama kojima je pristupila Crna Gora, te u skladu sa pozitivnim zakonodavstvom u Crnoj Gori.

- **Lokalne samouprave;**

Na lokalnom nivou postoji 25 jedinica lokalne samouprave. Sve institucije na lokalnom nivou su obavezne da implementiraju odredbe Ustava Crne Gore i zakone kojima se štite ljudska prava i slobode LGBTI osoba, te nacionalnu LGBTI politiku koja će biti definisana u Strategiji za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2024-2028. U cilju uspješne primjene normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba neophodno je edukovati zaposlene u lokalnim institucijama, te unaprijediti njihova znanja u oblasti propisanih međunarodnih standarda, podići njihov nivo svijesti o pravima LGBTI osoba i razviti kod zaposlenih senzibilan pristup u radu sa pripadnicima/cama LGBTI populacije.

S tim u vezi, potrebno je u narednom periodu obučiti **150 zaposlenih (visoko rukovodni kadar) u lokalnim samoupravama**, za primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba i senzibilan rad sa njima.

- **Pravosudni organi;**

Zaposleni u pravosudnim organima u Crnoj Gori su predstavnici sudstva i državnog tužilaštva.

Osnovne potrebe ovih subjekata su jačanje kapaciteta zaposlenih u njima za kreiranje socio-inkluzivnih politika za pripadnike/ce LGBTI populacije i njihovo inkorporiranje u praksu rada tih subjekata, kroz podizanje nivoa njihovih znanja iz oblasti antidiskriminacionog zakonodavstva, njihovog senzibilisanja za rad sa pripadnicima/ama LGBTI populacije, te uspostavljanje njihove saradnje sa organizacijama civilnog društva koja se bave zaštitom i unapređenjem prava i sloboda LGBTI populacije.

Pristup zdravstvenoj zaštiti je od vitalnog značaja za LGBTI osobe. I pred značajnih napora koji su u prethodnom periodu bili usmjereni na senzibilisanje medicinskih radnika/ca za rad sa LGBTI osoba, neophodno preduzeti dalje aktivnosti na informisanju zdravstvenih radnika o ljudskim pravima LGBTI osoba, te povećati kadrovski kapacitet u Ministarstvu zdravlja službenicima koji će raditi na pitanjima ljudskih prava. Takođe, neophodno je voditi računa o ravnomjernoj geografskoj rasprostranjenosti ove ciljne grupe, kao i o njihovoj ravnomjernoj raspoređenosti kroz primarni, sekundarni i tercijarni sektor zdravstvene zaštite, do postizanja obuhvata obučanih medicinskih radnika/ica na nivo od 10% na teritoriji Crne Gore do 2025. godine.

Odbornici/poslanici

Kao osobe koje utiču na donošenje odluka u parlamentima na lokalnom i državnom nivou neophodna je njihova edukacija.

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
Naziv Javnog konkursa: "NAUČIMO LJUDSKA PRAVA"	15 -20 projekata/ugovora

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa: „NAUČIMO LJUDSKA PRAVA “.	
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 15 000 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 25 000 EURA

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: ***“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”***

5. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovalе u konsultacijama
Javni poziv za konsultacije – web portal: ministarstva ljudskih i manjinskih prava www.gov.me/mmp i e-uprava		

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija
“ZAŠTIĆENI I SLOBODNI“	Tri (3)	Generalna direktorica Mirjana Pajković Samostalna savjetnica Semra Martinović Samostalna savjetnica Tanja Mraković I predstavnik/ca NVO sektora

Ovjera ministra:

Ime i prezime

Potpis